

6. De jaren 1945-1946

Inleiding

Het jaar 1945 is een jaar van uitersten. Het begint met een steenkoude winter, vrijwel geen brandstof en veel te weinig voedsel. Samengevat in één woord: de Hongerwinter. Althans zo is de situatie boven de grote rivieren, want het Zuiden is al in september 1944 bevrijd.

Na de capitulatie van Duitsland en later van Japan volgt in de mooie zomer een periode van bevrijding, euforie en feesten. Zwartkijkers, kerkelijke en burgerlijke autoriteiten zien echter vooral veel losbandigheid en zedenverval.

Het jaar eindigt uiteindelijk met een snel groeiend gevoel van teleurstelling. Er is veel armoede, nog steeds zwarthandel en grote woningnood. Veel dwangarbeiders die terugkomen uit Duitsland, zijn ziek. Voor de gevangenen uit de concentratiekampen is (te) weinig belangstelling, wat grote frustraties oproept. Allerlei 'oude' instellingen, organisaties en verenigingen worden heropgericht, ook de SDAP. Mensen uit het verzet zijn ontevreden en de berechting van oorlogsmisdadigers en 'foute' Nederlanders verloopt moeizaam. In 1946 schrijft het

voormalige verzetsblad *Je Maintiendrai* zelfs 'Wat was de vrede mooi, toen het nog oorlog was'!

In de oorlog had het nog zo wenselijk en, weliswaar wat licht gedacht, ook mogelijk geleken om de oude tegenstellingen na de oorlog te slechten. Op verscheidene plaatsen was daarover nagedacht, natuurlijk in Londen maar vooral ook in het kamp St. Michielsgestel, waar de fine fleur van Nederland lange tijd werd gegijzeld. Daar ontmoetten 'vooorlogse' tegenstanders elkaar en daar bleken ze soms tot hun eigen verrassing heel goed samen te kunnen werken. Daar ook werden plannen gemaakt voor het oprichten van de Nederlandse Volksbeweging. Het ideaal was dat Nederland een geestelijke vernieuwing zou ondergaan die gevoed zou moeten worden "...uit de levende bronnen van Christendom en humanisme"¹

Deze Volksbeweging wordt al op 12 mei 1945 opgericht door ir. W. Schermerhorn en ds. W. Banning. Het belangrijkste doel van de beweging is om tot nieuwe partijpolitieke verhoudingen te komen. Concreet wordt gedacht aan één grote vooruitstrevende partij waarin de SDAP, de VDB, de RKSP, de CHU en een deel van de liberalen in op

zouden gaan. Links zou dan bezet worden door een kleine communistische partij en de rechterflank door één of meer conservatieve partijen bestaande uit de ARP en de overige liberalen. Ook in Rijswijk is er een afdeling van de NVB. In december '45 houdt mr. H. Willemse een betoog voor de Rijswijkse afdeling over 'N.V.B.: Partij of Beweging?'

Een andere groep, deels overlappend met de Nederlandse Volksbeweging en vooral bestaande uit partijlozen, verenigt zich in het zogenaamde 'Nooddak' of 'Daklozenberaad' onder leiding van de CHU-er G.E. van Walsum, de latere PvdA-burgemeester van Rotterdam. Vooral zij oefenen veel druk uit. Zij zijn ongeduldig, want ze zijn bang dat de vorming van één grote partij te lang gaat duren, waardoor de oude partijen zullen blijven bestaan en zij dan partijloos achter blijven.

De Nederlandse Volksbeweging is aanvankelijk buitengewoon populair. Vergaderingen trekken volle zalen, het enthousiasme is groot, maar uiteindelijk komt er van haar idealen weinig terecht. Vooral de confessionele partijen blijken al snel eigen doelstellingen na te streven. Voor hen gaat de vorming van één grote volkspartij veel te ver. Toch wordt in deze tijd door mensen die elkaar bij de Volksbeweging hebben ontmoet, de basis gelegd voor een nieuwe partij: de PvdA. Op 7 februari 1946 heft de SDAP zich op en op 9 februari wordt de 'Partij van de Arbeid, PvdA' opgericht.

Intussen is in november 1945 de nieuwe Staten-Generaal voor het eerst sinds 1940 bijeen gekomen. Opgeroepen zijn de 'oude' leden van de Eerste en Tweede Kamer voor zo ver nog in leven. De open gevallen plaatsen worden opgevuld met 'goede' Nederlanders uit dezelfde politieke partijen. Het eerste naoorlogse kabinet Schermerhorn-Drees presenteert de troonrede onder het veelzeggende motto 'Herstel en Vernieuwing'.

De tijdelijke Gemeenteraad 1945-1946

Voor het herstel van de plaatselijke democratie wordt een geheel andere werkwijze gekozen. De oude gemeenteraden die per 1 september 1941 op bevel van de bezetter met hun werkzaamheden hadden moeten stoppen, worden niet nieuw leven ingeblazen. Er worden tijdelijke (of nood) gemeenteraden ingesteld. Deze nieuwe gemeenteraden worden gekozen via een omslachtig systeem van getrapte verkiezingen. De burgemeester benoemt een comité van enkele vertrouwenspersonen. Deze stellen een representatieve groep burgers samen en deze groep kiest de gemeenteraad.

Zo ook in Rijswijk. Op 8 augustus 1945 benoemt burgemeester Van Hellenberg Hubar op verzoek van de Commissaris der Koningin (brief 7 juli 1945) een 'Commissie van Vertrouwensmannen'. Hij kiest daarvoor: mr. W. Verheul uit de Jozef Israëlslaan van ARP-huize; W.H. Visser uit de Kerklaan, afkomstig uit de Vrijzinnig-Democratische Bond en jhr. mr. L.M.E. von Fissenne die woont in de Regentesselaan en lid is van de RK Staatspartij.

Zij stellen een lijst samen van 57 personen die in of na overleg met de burgemeester wordt teruggebracht tot 51. De burgemeester kan vervolgens aan de CdK melden dat de commissie unaniem heeft geadviseerd. In de lijst zijn zes SDAP-leden te onderkennen:

S. Bakker uit de J. Israëlslaan; M. Brederode uit de Lindelaan; H.H. Heinrichs van de Cromvlietkade 38; H. v.d. Leeden van de Wilgenkade; drs. K. Venema uit de Berkstraat en S. Visser uit de Caen van Necklaan. Vervolgens worden er door de politieke partijen kandidaten gesteld, waarna het kiescollege op 5 oktober 1945 gaat kiezen. Uiteindelijk komt er zo een tijdelijke gemeenteraad van 17 leden, waar voor de SDAP zitting in hebben: H.H. Heinrichs en B.A.

De tijdelijke gemeenteraad 1945-1946

Kruithof. De CPN is er niet in vertegenwoordigd tot grote ontstemming van W. John en A.C. Sterk van de plaatselijke afdeling. Deze gemeenteraad zal aanblijven tot de 'echte' verkiezingen van 26 juli 1946. Wat nader bekeken is het resultaat niet erg verrassend. De politieke krachtsverhoudingen van vóór de oorlog zijn vrijwel één op één terug te vinden in deze nieuwe tijdelijke gemeenteraad. Er is voor deze handelswijze iets te zeggen, maar het protest van John is ook begrijpelijk, want de communisten hadden in de oorlog zeker aan populariteit gewonnen.

Op maandag 21 november 1945 installeert de burgemeester de 'Tijdelijke Gemeenteraad'. Na de installatie houdt de burgemeester een rede, waarin hij terug kijkt op de bezettingsjaren, hij herdenkt de gevallen en brengt een eresaluut aan alle goede vaderlanders.

Het perspectief voor de toekomst is, volgens hem, niet erg opwekkend. Economisch is Nederland erg verzwakt en ook in Rijswijk is er groot gebrek aan financiën, arbeidskrachten, papier en textiel.

Namens de Raad antwoordt F.J.G. Spieksma (RKSP). Deze legt vervolgens een verklaring af, waarin hij stelt dat de katholieken recht hebben op een wethouderszetel, maar dat zij akkoord gaan met de herbenoeming van de zittende wethouders: D. Visbach (CHU) en P. Stempels (Lib. Staatspartij).

Bij de rondvraag vraagt Spieksma hoe het staat met de herbepplanting van plantsoenen en lanen. De burgemeester antwoordt dat er al jonge bomen zijn aangekocht, maar dat er wordt gewacht met planten. Er is zo een grote kolenschaarste dat van de winter deze bomen misschien zouden worden omgehakt.

Verlaan (RKSP) vindt het wenselijk dat klompen op de eerste plaats aan boeren en tuinders worden verstrekt. Zomer (VDB) vraagt aandacht voor klompjes

Na de bevrijding werd niet onmiddellijk overgegaan tot het verkiezen van een nieuwe gemeenteraad. Op grond van het Besluit Tijdelijke Voorziening Gemeenteraden werden op aanbeveling van de burgemeester door de commissaris van de Koningin in de provincie Zuid-Holland 51 personen benoemd in een kiescollege, dat tot taak had 17 leden van de tijdelijke gemeenteraad te kiezen.

Het kiescollege kwam op 5 oktober 1945 bijeen en koos de volgende personen tot lid van de tijdelijke raad.

Burgemeester: Mr. J.A.G.M. van Hellenberg Hubar
tot 1 april 1946

Burgemeester: Th. P.J. Elsen

Wethouders: D. Visbach Jr. (CHU)
Ir. P. Stempels (VB)

1. Mw. J.A. Groeneweg (VDB, later PvdA)
2. H.H. Heinrichs (SDAP, later PvdA)
3. Ir. B.A. Kruithof (SDAP, later PvdA)
4. W.H. Visser (VDB, later PvdA)
5. Drs. N. de Voogd (VDB, later PvdA)
6. R. Zomer (VDB, later PvdA)
7. Drs. W.C.M. Klasens (RKSP)
8. Mr. Th. L.A. van der Poel (RKSP)
9. C.H. Smulders (RKSP)
10. F.J.G. Spieksma (RKSP)
11. Th. C. Verlaan (RKSP)
12. Mw. W. Verheul (ARP)
13. Mr. P. Wessels (ARP)
14. D. Visbach Jr. (CHU)
15. K. van Diepeningen (CHU)
16. P. Keijzer (VB, later PvdV)
17. Ir. P. Stempels (VB, later PvdV)

De tijdelijke gemeenteraad ondervond geen enkele wijziging

voor de schoolgaande kinderen. Hij weet dat Den Haag al 50.000 paar klompen heeft verdeeld.

Verder komt nog het toewijzen van woningen aan de orde. Dat gebeurt voor de gehele Haagse agglomeratie door het Vestigingsbureau in Den Haag. Volgens de Raad gaat dat lang niet altijd goed. En tenslotte vindt Van Diepeningen (CHU) het gewenst dat er over de bezettingstijd in Rijswijk een verslag wordt gemaakt. De voorzitter zegt toe dit in B&W te zullen bespreken.²

Arbeidersbelang

Op zaterdag 20 oktober 1945 viert de woningbouwvereniging Arbeidersbelang haar vijftienvintigjarige bestaan. In feite haar zesentwintigjarige, maar door de oorlog kon het jubileum niet op de goede dag worden gevierd. Met enige overdrijving wordt het verhaal van de oprichting opgehaald: "...hoe een aantal stoere mannen, voortgekomen uit de socialistische beweging daartoe gedrongen door de erbarmelijke woontoestanden ter plaatse het initiatief namen tot oprichting van de WBV Arbeidersbelang." Twee van hen, Marks en Besier³, vertellen in hun speeches daar ook over.

Alle sprekers, onder wie de burgemeester, zijn vol lof, voorzitter Brederode glimt en iedereen is tevreden, alleen H.H. Heinrichs stipt even de situatie in de oorlog aan: "De uitvoering van het tweede bouwplan, bevattende 32 woningen is, zoals bekend, aangevangen op 8 november 1941 en er zijn thans 16 woningen van bewoond. Hoewel het enerzijds niet aangenaam voor uw bestuur was, een bouwplan dat reeds jaren in voorbereiding was, juist in de oorlogsjaren tot uitvoering te brengen, acht ik het anderzijds een daad van goed beleid en Nederlandschap van uw bestuur om, toen het daartoe in de gelegenheid werd gesteld tot dezen bouw te besluiten."

De (herboren) afdeling SDAP

De afdeling-Rijswijk van de SDAP komt, net als de andere politieke partijen, weer bovengronds. Op vrijdag 23 november 1945 spreekt de Minister van Handel en Nijverheid, ir. Hein Vos, voor de afdeling in het Gebouw voor Christelijke Belangen. Na de opening door Gerrit Marks, krijgt Vos het woord. Hij start met een korte inleiding over zijn jeugd in Rijswijk en zijn korte tijd als raadslid, maar hij komt al snel bij de 'directe nooden' van dat moment. Zo is de kolenproductie nog lang niet voldoende. De aanvoer uit Amerika en het Ruhrgebied is nog onbetrouwbaar. De mijnwerkersstaking in de V.S. heeft als effect dat de totale wintervoorraad in Nederland nu al is opgesoupeerd. De schoenenproductie is nu opgevoerd tot 350.000 paar per maand. Dat is ongeveer 15% van wat er nodig is. Slechts 1 op de 1000 Nederlanders kan een nieuwe fietsband krijgen. Zo weinig wordt er nog gefabriceerd. Maar de textielindustrie baart de minister de meeste zorgen. Er is een enorm tekort aan vakkundig personeel.

De 'volksverzorging' zal op een lager niveau moeten worden gebracht. En Nederland moet gaan exporteren (radio's, stofzuigers, pootaardappelen en bloembollen) want het heeft deviezen nodig om belangrijke artikelen te importeren. De kern van het regeringsbeleid is 'Productie voor de gemeenschap' en dat is, volgens Vos, onloochenbaar socialistisch gekleurd.

Het is een duidelijke verwijzing naar het 'Plan van de Arbeid' van de SDAP uit de jaren dertig.

Deze drukbezochte bijeenkomst wordt afgesloten met de declamatie van enige gedichten door Jo Marks (de dochter van de voorzitter). De journalist van de 'De Nieuwe Rijswijksche Courant' zal geen 'rooie' zijn geweest: "Mej. Jo Marks declameerde o.a. 'De Dag zal zijn' van Henriëtte Roland Holst en 'De Gravers' van Adema van Scheltema, gedichten die het door hun tendentius karakter heel goed 'deden' in het kader van deze bijeenkomst."⁴

Oprichting PvdA-afdeling Rijswijk

Uit: De Rijswijkse Courant, 17-05-1946

Op 16 februari 1946 is er een bijeenkomst ten huize van dr. H. van Driel in de Emmastraat 3, voorzitter van de afdeling Rijswijk van de Nederlandse Volksbeweging. Hij heeft 23 mensen uitgenodigd: acht SDAP-ers, acht VDB-ers en zeven 'Nooddakkers'. Na de opening heet hij hen welkom en in het bijzonder G. Marks, voormalig voorzitter van de afdeling Rijswijk van de SDAP en J. Meijer Drees, voormalig voorzitter van de afdeling Rijswijk van de VDB. Hij stelt voor dat G. Marks de vergadering leidt. H.B. Jager, een Nooddakker, zal een verslag maken.

Marks memoreert dat een week daarvoor, op 9 februari 1946, de Partij van de Arbeid is opgericht. Kort daarna zijn Van Driel, Meijer Drees en hijzelf bij elkaar gekomen om te bekijken of er een afdeling Rijswijk opgericht zou kunnen worden. Hij stelt nu voor, ook namens de andere twee, om tot een werkcmité te komen bestaande uit vier SDAP-ers, vier VDB-ers en vier à vijf Nooddakkers. Op deze manier blijft er een plaats bij de Nooddakkers over voor een vertegenwoordiger uit de katholieke hoek, die node wordt gemist.

Van Driel meldt dat er door de Nooddakkers van alles aan is gedaan om ook katholieken bij de partij te krijgen. In Den Haag lukt dat goed, maar de geestelijkheid hier ter plaatse is fel tegen. Alleen Geert Ruygers doet mee. Onder de rechtzinnige protestanten is er wel enthousiasme, zoals ook blijkt uit de aanwezigheid van Jager en ds. Willekes. En ook onder vrijzinnigen is er veel belangstelling.

Het werkcmité wordt ingesteld. De eerste prioriteiten zijn te streven naar een eigen zaal of gebouw. Verder moet er een contributieregeling komen en wordt er een eerste ledenvergadering uitgeschreven. Opvallend is dat er op deze bijeenkomst al wordt gewaarschuwd dat het geen ambtenarenclub mag worden!

Hier de Partij van de Arbeid

De S.D.A.P., de V.D.B. en een grote groep zogenaamde politiek-daklozen hebben de handen ineengeslagen en de afd. Rijswijk van de Partij van de Arbeid opgericht.

Zij wil in zich verenigen **allen**, die bij welk diepgaand verschil in levensovertuiging ook, **eenzelfde economisch, sociaal en politiek program** willen verwezenlijken. Uitgangspunt is daarbij de erkenning, dat de mens met persoonlijke verantwoordelijkheid geplaatst is in de gemeenschap; hierin ligt tevens het richtsnoer ener **rechtvaardige socialistische** maatschappij. Binnen haar verband geeft zij aan groeperingen op de grondslag van een gemeenschappelijke levensovertuiging ruimte tot bezinning en eigen activiteit; zij acht deze een verrijking en versterking van het leven in eigen kring en in het gehele volk.

Zij zal het thans in ons volk nog verspreide **verzet** tegen de kapitalistische maatschappij en de kapitalistische geest, dat openbaar werd onder **arbeiders, boeren, oude en nieuwe middenstand, intellectuelen** e.a., **godsdienstigen** en **ongodsdienstigen**, in naam der sociale gerechtigheid en van de persoonlijke waarde van iederen mens, samenbundelen en een positieve inhoud geven, door het dienstbaar te maken aan de komst van een **rechtvaardige, nieuwe socialistische** samenleving op **democratische** grondslag.

Het werkcmité voor Rijswijk roept allen, die met het bovenstaande instemmen, op, zich in de Partij van de Arbeid te verenigen. Het nodigt U uit de aangehechte strook — behoorlijk ingevuld — in te leveren bij een der comité-leden. Doe het nul

De contributieregeling is als volgt:

Men betaalt bij een inkomen van:

1. tot f 50,— per week, een contributie van 15 ct. per week.
2. tussen f 2600,— en f 4000,— per jaar, een contributie van 25 ct. per week.
3. boven f 4000,— per jaar, een contributie van 35 ct. p. week.
4. gehuwde vrouwen betalen een contributie van 10 ct. p. week.

Het Werkcmit  voor Rijswijk Z.H.:

G. Marks, Kerklaan 224
J. Meyer Drees, Eiklaan 31
C. O. Scheepsma, Geestbrugweg 21
F. W. Caminga, Rembrandtkade 133
H. B. Jager, Koninginnelaan 84
J. B. van Leeuwen, Verhagen Metmanstraat 80
Mevrouw A. F. Stokman, Kleiweg 7F
Mejuffrouw J. A. Groeneweg, Geestbrugweg 6
I. A. H. Blom, Prins Hendriklaan 32
J. F. Galis, Penninglaan 16
J. J. Sieperda, De Costalaan 1
W. H. Visser, Kerklaan 57

HIER AFKNIPPEN

Ondergetekende
geeft zich op als lid van de Partij van de Arbeid, afdeling Rijswijk Z.H.
Adres
Geboortedatum
Beroep
Contributiegroep
Handtekening

Het werkcomité gaat voortvarend aan het werk. In de vergadering van 11 maart 1946 in het vergaderlokaal van Arbeidersbelang (Lindelaan) worden de taken verder verdeeld. Daar wordt ook meegedeeld dat de zaal van Christelijke Belangen niet meer beschikbaar is, want die wordt alleen nog maar verhuurd aan pro-christelijke verenigingen. Het streven naar een eigen zaal heeft nu prioriteit. Ook is er behoefte aan contact met de raadsleden uit de tijdelijke raad, waarschijnlijk omdat een aantal raadsleden kandidaat zullen zijn bij de komende verkiezingen.

De eerste openbare vergadering vindt plaats op zaterdag 16 maart 1946 in de bovenzaal van Hotel Leeuwendaal (ingang Oranjelaan). De voorzitter meldt dat er al 260 leden zijn. Op deze vergadering zijn er 140 van aanwezig. De sprekers zijn mej. J.A. Groeneweg die spreekt over en voor de vrouwen. Mr. D. Kroon die zich richt tot de jongeren. H.B. Jager spreekt voor de politiek daklozen, de 'Nooddakkers'. J. Meijer Drees houdt een betoog over democratie en sociale rechtvaardigheid en G. Marks die al meer dan dertig jaar lid is van de SDAP, spreekt voor de sociaal-democraten.

Er wordt een voorlopig bestuur gekozen bestaande uit:

G. Marks, voorzitter
J. Meijer Drees, 2e voorzitter
C.O. Scheepsma, secretaris
F.W. Caminada, 2e secretaris
H.B. Jager, penningmeester
J.B. van Leeuwen, 2e penningmeester
mevr. A.F. Stokman-Vernooy,
mej. J.A. Groeneweg, J.A.H. Blom, J.F. Galis,
J.J. Sieperda en W.H. Visser, leden.

Op 23 maart overlegt een delegatie uit het bestuur met de raadsleden mej. Groeneweg (Vrijzinnig) en de heren Heinrichs (SDAP), Kruithof (SDAP), De Voogd (Vrijzinnig), Visser (Vrijzinnig) en Zomer (Vrijzinnig). Enkele zaken die in de gemeenteraad spelen, worden besproken, zoals de restauratie van Huis te Hoorn, waarover de raadsleden verdeeld blijken te zijn.

De verkiezingen van 26 juli 1946

De belangrijkste zaak die op korte termijn geregeld moet worden, is het opstellen van een kandidatenlijst voor de aankomende gemeenteraadsverkiezingen. Op 3 mei 1946 stelt het bestuur een voorlopige kandidatenlijst op. Voorzitter Marks lijkt een goede tacticus te zijn want hij weet tussen heel wat gevoeligheden door te manoeuvreren. Zo moeten op de lijst de drie 'zuilen' zichtbaar zijn. Er zijn meerdere kandidaten voor een eventueel wethouderschap. Er moet minstens één vrouw op een verkiesbare plaats staan. Ook het arbeiderselement moet zichtbaar blijven, vooral nu de KVP zich in Rijswijk profileert als de partij voor de arbeiders. En verder is er, waarschijnlijk onder druk van de woningbouwvereniging Arbeidersbelang, de wens een woningbouwdeskundige in de fractie te hebben. De ontwerplijst wordt op 24 mei voorgelegd aan de ledenvergadering. Een beetje tot schrik van het bestuur blijkt de beoogde lijsttrekker en eerste wethouderskandidaat W.H. Visser niet onomstreden te zijn. Er is wat kritiek op zijn optreden in de oorlog als adviseur van de burgemeester, maar kennelijk is dat niet zo ernstig dat hij niet wordt verkozen. De nrs. 2 B.A. Kruithof, 3 H.B. Jager en 4 M. Brederode worden unaniem gekozen. Op aandringen van vooral de vrouwelijke leden komt mevr. A.F. Stokman-

Vernooy op plaats 5 en verhuist de betrekkelijke nieuweling prof. O. Bottema naar 6. De rest van de lijst wordt ongewijzigd vastgesteld.

Op 10 mei is er een grote propagandabijeenkomst in Hotel Leeuwendaal. Sprekers zijn mr. J.A. W. Burger en ir. S.A. Posthumus.

Het resultaat van de verkiezingen is teleurstellend: maar vijf zetels. In de laatste raad vóór de oorlog zaten twee vrijzinnig-democraten en twee SDAP-ers op 17 raadsleden. Nu is er een winst van één zetel, maar er zijn nu 19 raadsleden. Er was op meer gehoopt. Ook het feit dat de KVP de grootste partij blijft (zes zetels) is een bittere pil. Het nieuwe elan is kennelijk in Rijswijk niet erg aangeslagen.

De eerste PvdA-wethouder

Op 9 augustus 1946 is er overleg binnen de PvdA over de gevolgen van de verkiezingen. Uit het verslag is de uitgestippelde tactiek te zien. Het eerste grote probleem is dat er geen burgemeester is. Van Hellenberg Hubar is per 1 april 1946 benoemd tot burgemeester van Hilversum. De PvdA wil in ieder geval één wethouder en de enige kandidaat daarvoor is W.H. Visser. De beoogde portefeuilles zijn sociale zaken en onderwijs. Als er twee PvdA-wethouders komen (zeer theoretisch!) dan is Jager de kandidaat met als portefeuille financiën.

De wethouderskandidaten van de KVP, ir. Hazelzet

Afd. Rijswijk (Z.-H.) PARTIJ VAN DE ARBEID Secr. Geestbrugweg 21

KIEST MANNEN VAN DE DAAD;
BRENGT SOCIALISTEN IN DEN RAAD!
EN STEM T DAARTOE DE EERSTE LIJST,
DIE DUIDELIJK IN DIE RICHTING WIJST!

LIJST EEN NUMMER EEN: W. H. VISSER

en drs. Delfgauw, zijn voor de PvdA acceptabel. De kandidaat van de CHU, Visbach, is onacceptabel. Hij verhuurde grond aan de vliegtuigfabriek van Pander. Weliswaar verdiende hij niet rechtstreeks aan de Duitsers, maar in de oorlog was hij niet flink. De Partij van de Vrijheid-kandidaat Stempels was in de oorlog wethouder. Hij diende onder twee NSB-burgemeesters. Niet acceptabel dus. Dat laatste lijkt niet terecht. Op uitdrukkelijk verzoek van de door de Duitsers weggestuurde Van Hellenberg Hubar is Stempels op zijn post gebleven. Bovendien was de eerste NSB-burgemeester ook burgemeester van Den Haag en deze had weinig interesse in Rijswijk. En de tweede is zelfs nooit in het Rijswijkse gemeentehuis geweest.

Speerpunten voor de fractie zijn: woningbouw, grondpolitiek, sportterreinen, kleuteronderwijs en jeugdbescherming.

Terzijde wil Jager opmerken dat hij het ongewenst vindt dat de nieuwe gemeentesecretaris (H. Beernink) ook Tweede Kamerlid is. Daar is overigens weinig tegen te doen, omdat de gemeentesecretaris niet valt onder het ambtenarenreglement.

Op 9 september worden drie wethouders gekozen: Hazelzet, Visser en Stempels.

De afdeling in 1946

Intussen gebeurt er ook van alles in de jonge afdeling. Op 26 februari blijkt er een "eigen orgaantje" met de naam 'Vooruit' te bestaan. Dit afdelingsblad bestaat nog steeds, hoewel nu vooral in een digitale versie.

Het ledenaantal groeit gestaag; op 1 augustus heeft de afdeling 399 leden.

Op 1 oktober tijdens de jaarvergadering wordt Gerrit Marks herkozen als voorzitter van de afdeling. De

Uit: Rijswijkse Courant, 25-06-1949

overige bestuursleden zijn dan: C.O. Scheepsmma, mevr. Stokman-Vernooy, mej. Henny Zomer, Meijer Drees, Jager, Van Leeuwen, Idema en Caminada.

Zo eindigt het jaar 1946 voor de afdeling Rijswijk betrekkelijk rustig. De boel lijkt op orde!

Willem Hendrik Visser (1883-1962) wethouder

Willem Hendrik Visser is op 1 juli 1883 geboren in een onderwijsgezin op het eiland Rozenburg. “Zoo uit de klei getrokken”, zegt hijzelf in een interview. Op dit voormalige eiland gaat hij naar de lagere school. Vervolgens gaat hij aan de overkant, in Maassluis, naar de Normaalschool, waar zijn vader leraar is. De Normaalschool is de opleidingsschool voor onderwijzend personeel. (Latere namen: Kweekschool, Pabo en Pedagogische Academie).

Al spoedig krijgt hij zijn eerste baan als onderwijzer in Hof van Delft. Meteen begint hij daar aan de avondstudie voor de hoofdakte. Na twee jaar gaat hij ook les geven op de ULO en op de Nijverheidsschool in Delft. Op 15 maart 1912 wordt hij hoofd van de enige openbare lagere school in de Schoolstaat in Rijswijk. Er zijn 111 sollicitanten! Omdat hij anders er in salaris op achteruit zou gaan, mag hij les blijven geven op de Nijverheidsschool, wat hij tot 1943 zal doen. Daarnaast geeft hij ook nog les in pedagogiek aan de Huis te Landeschool, Tuinbouwschool voor meisjes.

Als in 1916 de school aan de Kerklaan wordt geopend, wordt Visser daar hoofd van de ULO. In september 1927 viert hij zijn 25-jarig jubileum in het onderwijs. Hij blijkt dan alomteweerd. Op een feestelijke bijeenkomst spreken de wethouder (Van Hellenberg Hubar), de burgemeester (Pape), de voorzitter van de oudercommissie (Gerdes), een plaatselijke

arts (Augustijn), zijn naaste collega (Marks), de predikant (Post), de directrice van Huis te Landeschool (Hingst), de voorzitter van zijn politieke partij (Kropveld). Maar hij blijkt ook bij leerlingen en ouders populair te zijn. De eigenschappen die hem worden toegeschreven zijn: grote werkkraft, voortvarendheid, optimisme en zijn vrijmoedig optreden. Dat laatste natuurlijk binnen het gepaste!

Verder is hij actief bij de Nutsbewaarschool, in het bestuur van de Nutsspaarbank en geeft hij ook nog Nutscursussen. Ook bij de 'Vrijzinnig Democraten' is hij actief. Zo zit hij voor deze politieke beweging jarenlang in het Leeszaalbestuur.

Langzamerhand groeit hij in een soort adviseursrol voor B&W met betrekking tot onderwijszaken en cultuur. Hij kan heel goed met burgemeester Van Hellenberg Hubar opschieten, die hem vaak om advies vraagt. In de bezettingstijd is hij o.a. actief in het I.K.B. (Inter Kerkelijk Bureau), het N.V.H. (Nederlands Volksherstel) en de H.A.R.K. (Hulpactie Rode Kruis).

Na de oorlog wordt hij voor de Vrijzinnig Democratische Bond gekozen in de 'Noodgemeenteraad'. Het is een slimme zet van voorzitter Marks om in 1946 Visser te vragen lijsttrekker en eerste wethouder te worden van de pas opgerichte Partij van de Arbeid. Misschien heeft hij dat wel afgekeken van de landelijke PvdA, want ook daar is de eerste premier geen

oud-SDAP-er maar de vrijzinnig-democraat W. Schermerhorn. In de ledenvergadering somt Marks de kwaliteiten van Visser nog eens op: hij is populair, kent ontzettend veel mensen, is al wat ouder en hij kan goed met de burgemeester opschieten. Dat laatste wordt hem overigens wel door sommige leden verweten.

Visser wordt op 6 september 1946 gekozen tot wethouder. Hij is dan al 63 jaar. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1949 is hij weer lijsttrekker voor de PvdA en wordt hij ook weer wethouder. Tijdens de verschillende burgemeesterloze tijdperken is hij loco-burgemeester.

Visser wordt in 1951 ernstig en langdurig ziek. Marinus Brederode neemt per 20 augustus 1951 tijdelijk zijn werk als wethouder over. Aangezien er weinig schot zit in het genezingsproces - hij moet uiteindelijk tot 1956 het bed houden - besluit Visser om in augustus 1952 ontslag te nemen als raadslid en als wethouder. Op zijn ziekbed krijgt hij in 1953 bezoek van het voltallige college van B&W. Burgemeester Bogaardt leest het Kon. Besluit voor dat Visser is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Buiten voor het huis in de Kerklaan speelt vervolgens de Rijswijkse Harmonie.

Samen met zijn vrouw is Visser in juni 1962 met vakantie in het Troelstra-oord in Apeldoorn. Daar overlijdt hij onverwacht op 8 juni bijna 79 jaar oud. Woensdag 13 juni 1962 is zijn stoffelijk overschot in Velsen gecremeerd.